

בעניין טעם דשביעית בזמן הזה דרבנן

ראשי פרקים

- א. הטעמים ששמיטה בזמן הזה דרבנן
- ב. מצווה שאין חיוב לקיימה
- ג. קניין עובד כוכבים להפקיע כשהארץ קדושה
 1. המנהג בזמן הזה
 2. ביאור המחלוקת האם יש לעובד כוכבים קניין להפקיע
 3. חיוב ביכורים בשמיטה
 4. ישוב קושיית בית הלוי
 5. זכיית עובד כוכבים בממון הבא מחמת איסור
 6. לדעת הירושלמי אין חילוק בין קניין הגוף לקניין הקדושה
 7. המפריש תרומה ומעשרות בזמן שאין חיוב מן התורה

א. הטעמים ששמיטה בזמן הזה דרבנן

בספר בית הלוי חלק ג סימן א סעיף ו אות א וכתב וז"ל: והנה בטעמם של המקילים וסוברים שהוא [שמיטה בזמן הזה] מדרבנן מצינו בו גם כן מחלוקת ושני סברות מחולקים. בספר התרומה כתב דהוא דרבנן משום דגם קדושה שנייה דעזרא לא קידשה לעתיד לבוא ובטלה בעת החורבן. אמנם בספר יראים והחינוך כתבו הטעם משום דקיימא לן כרבי דשמיטה תלוי ביובל, וכל שאין יובל אין שמיטה. עכ"ל.

ב. מצווה שאין חיוב לקיימה

וכתב עוד בבית הלוי (שם סעיף ז אות א) נפקא מינה בין הטעמים, שלהסוברים שלכן בזמן הזה דרבנן, מפני שבטל קדושת הארץ, אם אדם מקיים מצות שמיטה בזמן הזה לא קיים מן התורה שום מצווה, והרי זה כלובש בגד שאין בו ארבע כנפות ומטיל בה ציצית שאינה מצווה כלל, כך השומר שמיטה בארץ שאין בה קדושה, ואינה אלא רק מצווה דרבנן. אבל להסוברים שהטעם ששמיטה בזמן הזה דרבנן הוא משום ששמיטה תלויה ביובל, וכל שאין יובל אין שמיטה, ואין יובל בזמן הזה שאין כל יושביה, מכל מקום המקיים שמיטה בזמן הזה קיים מצווה דאורייתא, שגם מן התורה יש מצווה לשמור שמיטה, אלא שאינו מחויב במצווה כשאינו כל יושביה. ומטעם זה יש להחמיר בשמיטה בזמן הזה יותר משאר מצוות דרבנן. עד כאן תוכן דבריו.

ולעניות דעתי צריך ראייה לדבר זה, שיש מצוות שהתורה פטרה רק מחיוב, אבל המקיימם מקיים מצווה דאורייתא. ובפשטות כל שפטרה תורה מלקיים המצווה אינה מצווה.

ונראה להביא דוגמא לדבר ממה שכתב הרא"ש בהלכות ציצית סימן ב, וז"ל: ומה שמתעטפין באשכנז בטלית של אחר כדי להפטר מן הברכה משום טלית שאולה, נראה לי דטועין הם. דהא דטלית שאולה פטורה מהציצית, היינו השואל מחברו טלית שאינה מצויצת עד לי' יום פטור מלהטיל בה ציצית, שנאמר גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, אבל בכסות שאינה שלך לא חייבה תורה לעשות גדילים. אבל השואל מחברו טלית מצויצת צריך לברך, עכ"ל.

ובחולין פרק כל הבשר סימן כו כתב הרא"ש וז"ל: ולברך על טלית שאולה נראה דטוב שלא לברך. ואף על פי שהיה רבנו תם אומר דנשים מברכות אסוכה ואולוב, ואף על גב דפטורות והווי ליה אינה מצוות ועושה... מכל מקום לא דמי לטלית שאולה, דשאר מצוות אדם אחר חייב בהן ואלו פטורין משום שינוי שיש בהן, כגון סומא ואשה, אבל הכא כל אדם פטור בשאינו שלו. ואף על פי כן המברך לא הפסיד וכו', עכ"ל.

הנה מצינו שטלית שאולה, אף שפטרה תורה, אינה אלא פטור מהחיוב, אבל יש כאן מצווה, והמקיימה כאינו מצווה ועושה. כן גם על המקיים מצות שמיטה, לפי הסוברים שלא בטלה קדושת הארץ: יש מצווה, ומה שתלוי ביובל הוא רק לחיוב.

ג. קניין עובד כוכבים להפקיע כשהארץ קדושה

עוד כתב בית הלוי סעיף ו אות א וז"ל: ונפקא מינה בין הני שני טעמים... בשדה של נוכרי, דבמסכת גיטין אמר רבה דאין קניין לנוכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר. ואמרינן שם דבסוריא יש קניין, דכיבוש יחיד לא שמיה כבוש. וכתב רש"י, דכיוון דהחיוב הוא מדרבנן יש לו קניין להפקיע. ואם כן לדעת רוב הפוסקים דסבירא להו דקדושה שנייה לא בטלה, ורק משום דאין יובל, הא פשיטא דאין לו קניין, דהרי האי דינא דיש קניין ואין קניין תלוי ג'קדושת הארץ, דאם קדושתה מדאורייתא אין כוח להנוכרי להפקיע מקדושתה, וממילא חייבת גם במצוות שהם מדרבנן... אמנם לפי הטעם שכתב בספר התרומה, דלהלכה קיימא לן דלא קידשה לעתיד לבוא, נסתפק שם בעצמו, וכתב דאפשר דלפי זה מותר לישראל לחרוש בשדה של נוכרי וכו', עכ"ל.

1. המנהג בזמן הזה

אכן ברמ"א יורה דעה סימן שלא סעיף ב, ולפי מה שהסבירו הגר"א שם נראה שלית ליה סברת הבית הלוי. וז"ל השולחן ערוך: בזמן הזה אפילו במקום שהחזיקו בו עולי בבל, ואפילו בימי עזרא, אין חיוב תרומות ומעשרות מן התורה אלא מדבריהם, מפני שנאמר כי תבואו, משמע ביאת כולכם ולא ביאת מקצתן כמו שהייתה בימי עזרא. הג"ה ויש חולקין וסבירא להו דחייבין עכשיו בארץ ישראל בתרומות ומעשרות מדאורייתא אך לא נהגו כן, עכ"ל.

ודברי הרמ"א לכאורה אינם מובנים. מה שייך לומר שהמנהג הוא שתרומה ומעשרות בזמן הזה דרבנן, איך ניתן להבין מנהג זה, שהרי בין שתרומות ומעשרות הוא מהתורה ובין שהוא מדרבנן נוהג בהם אותו חיוב לתרום ולעשר, ואיך נדע שמעשרים רק מדרבנן?

לכן פירשו הגר"א על פי מה שפסק השולחן ערוך שם בסעיף יא: שותפות העובד כוכבים חייבת בתרומה ומעשרות, כיצד? ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות... הרי טבל וחולין מעורבים בכל קלח וקלח מחלקו של עובד כוכבים... במה דברים אמורים? בארץ ישראל, שהמעשרות של תורה, ובשל תורה אין ברירה. אבל אם לקחו שדה בסוריא, הואיל והמעשרות שנו מדבריהם... חלקו של עובד כוכבים פטור מכלום. ונראה לי דהאידינא, שאין זיוב תרומות ומעשרות בארץ ישראל אלא מדבריהם, גם בארץ ישראל חלקו של עובד כוכבים פטור מכלום, עכ"ל. וכתב על זה בביאור הגר"א אות כח וז"ל: ונראה דהוא הדין לעניין קניין עובד כוכבים בזמן הזה דרבנן, יש קניין בארץ ישראל כמו בסוריא, ועיין רש"י בגיטין מז

דיבור המתחיל בסוריא. וזהו שכתב בסעיף ב בהג"ה ויש חולקין וכו' אך לא נהגו כן, עכ"ל.

ונראה שהרמ"א ידע שהמנהג שאין מעשרים פירות שקנו מגוי לפני שמרחן הגוי מהתשובה שבתשובות רבי בצלאל אשכנזי. בתשובה ב קרא תגר על הרבה מנהגי ארץ ישראל, [וכנראה שכותב התשובה הוא רבי יוסף חתן רבי אהרון אב"ד מפוזנה שהביא הדרישה בסימן שלא אות יא, עיין שם.] וכתב שנהגו מנהג גרוע בארץ ישראל, שקונים אתרוגים מנוכרי בעודם מחוברים על העץ, ואין מעשרים אותם. וממנהג זה יצא להרמ"א שהמנהג כדעת הסוברים שחיוב תרומות ומעשרות בזמן הזה מדרבנן, וממילא הדין הוא שיש קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשרות, וכמו שאמרו בסוריא, ולכן לא עשרו אתרוגים שקנו מן הגוי בעודם מחוברים על העץ. והנה מפורש בזה, שגם אם מה שאין חיוב התורה אינו מטעם שבטלה קדושת הארץ, אלא מחמת שאין כל יושביה, גם בזה אומרים שיש קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשר, ודלא כהבית הלוי. ויש לשער שהבית הלוי באמת בא להשיג על הגאון, רק לא כתב בפירוש.

2. ביאור המחלוקת האם יש לעובד כוכבים קניין להפקיע

ולעניות דעתי נראה ליישב קושיית הבית הלוי, והוא בהקדם ביאור המחלוקת האם יש קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשרות.

אפשר לומר שמה שאמרו שיש קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשרות הוא מליצה, והמאן דאמר שסובר שאין קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשרות היינו שגם פירות שצמחו בקרקע גוי חייבים, ודריש דגנך מלשון דיגונך, והיינו שישראל הכשירו התבואה לאכילה ולא דיגון עובדי כוכבים, וממילא אין קרא לפטור פירות עובד כוכבים מחיוב מעשר. ומאן דאמר יש קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשר היינו שסובר שפירות שצמחו בקרקע השייך לגוי פטורים מקרא של דגנך ולא דגן עובדי כוכבים.

אבל יש להוכיח שאין הדבר כן, אלא הפירוש של יש קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשר היינו שהגוי קנה הקרקע ונהיה שלו, וכל שצומח פירות שהם של גוי פטור ממעשר לכולי עלמא, שלא ציוותה תורה להפריש מעשר אלא מפירות של ישראל, ולא של גוי. והמאן דאמר אין קניין לגוי להפקיע היינו שלא קנה הגוי, והם של ישראל לעניין מעשר.

וכן מפורש בגמרא וברש"י בגיטין דף מז, שהקשו שם על מאן דאמר אין קניין לעובד כוכבים להפקיע מידי מעשר מהמשנה ששנינו שם: המוכר את שדהו לעובד

כוכבים לוקח ומביא ממנו בכורים [בכל שנה צריך ליקח מן העובד כוכבים ביכורי פירותיה בדמים יקרים ומביאם לירושלים] מפני תיקון העולם [שלא יהא רגיל למכור קרקע בארץ ישראל לעובד כוכבים, וגם אם מכר יטרית לחזור אחריה לפדותה]. והקשו בגמרא: מפני תיקון העולם אין, מדאורייתא לא? ופירש רש"י: ואי אין קניין לעובד כוכבים להפקיעה מקדושתה הויא לה לעניין קדושתה ברשות ישראל כאילו משכנה. וכיון דביכורים מצווה דרמיא עליה היא, ולא טבלי לאסור פירות באכילה, מיחייב ליקח ולהביא. ולא דמי למעשר, דאפילו למאן דאמר אין קניין לא מיחייב לעשר על חלקו של עובד כוכבים, דמעשר טביל ואסר ליה באכילה, ולא מצווה דרמיא עליה היא, אלא אם כן אוכלן או מוכרן, דקא משתרשי ליה. אבל ביכורים מצווה דרמיא עליה היא, עכ"ל.¹

הנה נתבאר שהדבר כפשוטו, שאין קניין לעובד כוכבים ונשאר של הישראל לעניין קדושתה. ולכן חייב עדיין במצווה להביא ביכורים, והרי זה כמוכר פירותיו לאחר, שלא נפטר מהחוב להביא בכורים.

ואל תתמה איך הדבר מתחלק, שהפירות שייכים לגוי וקדושת הפירות שייכת לישראל, שמצינו כיוצא בזה במוכר עבדו לגוי, שלעניין שחרור הוא של המוכר,

1. ובירור דעה סימן א בט"ו סעיף קטן יז כתב שיכול אדם להוציא לחברו בברכת להפריש תרומה ומעשרות, ואינו דומה לברכת הנהנין שאינו יכול להוציא לחברו אם הוא עצמו אינו חייב באותה ברכה, וכתב הט"ו וז"ל: אבל בהפרשת תרומה הוה זיקך הברכה על מצוות הפרשה, לא על איסור אכילת טבל, שהרי מצוות הפרשה חוב עליו אפילו אם אינו רוצה לאכול מן התבואה עדיין, אם כן הוה מצווה כשאר מצוות, וכיוון שאין הוא חוב בגופו לעשות כן, דאפשר לתרום על ידי שליח וכו', עכ"ל.

ובחידושי רבי עקיבא איגר שם כתב על זה וז"ל: לא מצאתי זה, דבפשוטו הוא רק כשרוצה לאוכלו אסור עד שהפריש תרומה, ובמגן אברהם ריש סימן ח כתב כן לעניין חלה עיין שם, והכי נמי בתרומה, עכ"ל.

והנה ברש"י מפורש כדעת רבי עקיבא איגר, שהחוב להפריש תרומה ומעשרות אינו חוב על הגברא, אלא רק היתר לטבל.

אכן יש לעיין, והרי יש מצוות נתינה. ואין לומר שהמצווה וזלה רק אחר שהפריש, אבל כל זמן שלא הפריש אינו חייב בנתינה, שהרי מתנות שלא הורמו כמו שהורמו וזכה בהן כהן, וכמו שאמר בקידושין דף נח עמוד ב. ולכן כהן שמת וירשו בן בוגו ישראל והיה שם טבל זכה, ואינו צריך ליתן לכהן, שכבר זכה הכהן שמת במתנות. ואם נאמר שאין חוב לאדם להפריש פירותיו, אלא רק שאסור לאכול טבל ולכן מפריש, אם כן איך זכה כהן לפני שהרים בזמן שאין מצווה להרים.

ואולי כיוון שאסור לאדם לאכול טבל לכן נחשב הטבל כמזון כהן, כיוון שאין אפשרות ליהנות מהדבר לפני שיתן לכהן חלקו, אף שבידו לא להפריש כלל.

והישראל יכול לשתררו, כמפורש בגיטין דף מג עמוד ב: תנו רבנן: המוכר עבדו לגוי יצא לחירות, וצריך גט שחרור מרבו ראשון.²

ולפי זה מה שדרשו מקרא דכתיב דגנך ולא דגן עובד כוכבים, אין הקרא בא לפטור פירות גוי, שלזה אין צריך קרא, שפשוט מסברא שבגוי אין חיוב מעשר. והקרא בא ללמד שזוכה הגוי בקניינו גם בקדושה, וממילא פטור. ומי שדורש דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים סובר, שלא בא הקרא ללמד שזכה הגוי בקניין האיסור שבו, אלא שפעולת הגוי פוטרת אף שלא זכה בקניינו.

3. חיוב ביכורים בשמיטה

ולפי מה שכתבנו יש ליישב מה שכתב רש"י בחומש שמות פרק כג פסוק יט שחייבים להביא ביכורים בשנת השמיטה. ומקורו הוא ממה שאמרה תורה לשמור על שנת השביעית, ואחר כך הוזהרה על השבת, ואמרו במכילתא שבא לומר שגם בשנת השביעית יש לשמור שבת. וסובר רש"י שכל המצוות שנאמרו בפרשה באו לומר

2. ובהאי עניינא קשה על שאמרו בגיטין דף מד עמוד א המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה ברמיו. דווקא או לאו דווקא (ולא קנסין ליה כולי האי, וגוזמא קאמר)? תא שמע דאמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסים אותו עד עשרה בדמיה (אלמא בהנך דקנוס רבנן במכירה דידהו לא קנוס כוליה האי). ודלמא שאני עבד, דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצוות.

וקשה למה צריך לסברא שקנסו אותו, תיפוק ליה שחייב מן התורה לפדותו מן הגוי, שהרי מצווה על שביתת עבדו בלמען ינוח, וחייב לבזבו עד חומש מנכסיו לקיים מצווה. ואינו דומה לבהמה, שבמכרה לעובד כוכבים תו אינו מצווה על שביתתה, שאין הבהמה שלו, מה שאין כן עבד, שהוא של הישראל, שאינו יכול למוכרו לגוי לעניין איסור, שאין לגוי קניין איסור בעבד, ואם כן מן התורה חייב לפדותו.

ואף שהמשכיר בהמה לגוי, שמצווה על שביתתה מן התורה, יש לו עיצה להפקירה, וכמו שמפורש בשלחן ערוך אורח חיים סימן רמו סעיף ב, כל זה בבהמה, אבל בעבד אינו מועיל להפקירו למאן דאמר המפקיר עבדו צריך גט שחרור ואינו יוצא ממנו בהפקר לעניין איסור, ואם כן גם אם יפקידנו עובר על למען ינוח אם העבד עושה מלאכה בשבת.

ואף שנסתפקו שם בגמרא גיטין אם מכרו חוץ משבתות וימים טובים, אם קנסו את האדון לפדותו, זה אומר שיש קנס גם במקום שאינו חייב מן התורה, כגון במוכרו חוץ משבתות וימים טובים, אבל במכרו סתם יתחייב מן התורה.

ועיין ברי"ף שם שפסק, שאין דין שקונסין אותו נוהג אלא בארץ ישראל, שדנין דיני קנסות, אבל בחוץ לארץ לא, דאין מגבין קנסות בחוץ לארץ. וקשה גם כן, שמכל מקום יתחייב לפדותו לקיים מצוות למען ינוח.

וזולת אם נאמר, שלמען ינוח לא נצטווה אלא בשיש לו קניין ממון, ולא קניין איסור, והטעם שמי שיש לו כוח להעבידו הוא שנצטווה. אבל במכר לגוי אין על הישראל מצווה דלמען ינוח. ואף שבהשכיר בהמה לגוי עובר מן התורה, יש לחלק בין שכירות לבין קנה העבד למעשה ידיו, שאז אין האדון הישראל עובר אלא חייבו משום קנס. וצריך עיון.

שגם בשביעית הם נוהגות, ולכן מה שכתוב שם להביא ביכורים לומר שגם בשביעית חייבים בביכורים.

וקשה איך יתחייב בביכורים בפירות שאינם שלו, אלא של הפקר. אכן לפי מה שפירש רש"י, שאם אין קניין לעובד כוכבים לגבי מעשרות חייב להביא ביכורים משדה שמכר לגוי, כיון שלגבי ביכורים הם שלו, ואם כן הכי נמי בהפקיר שדה לעניין ביכורים עדיין השדה שלו. וכמו שמצינו בעבו שהפקירו רבו למאן דאמר צריך גט שחרור, וכן הלכה, והמפקירו הוא זה שמשחררו, הרי שאחר ההפקר נשאר קניין איסור אצל בעלים הראשונים. כך בהפקיר פירות, או בשביעית, לא הפקיר קניין שיש לו בפירות שחייב להביא ממנו ביכורים. ואף שבמעשר פטור, היינו טעם שהפקר פטור ממעשר, אבל הפקר אינו פטור מביכורים, ולכן חייב לזכות בפירות כדי להביא ביכורים. [אכן באור החיים, דברים פרק כו פסוק ב, כתב שבשנת השביעית פטורים מביכורים.]

4. ישוב קושיית בית הלוי

ובגמרא גיטין דף מז עמוד א איתא: אמר רבה: אף על פי שאין קניין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר, שנאמר כי לי הארץ - לי קדושת הארץ, אבל יש קניין לעובד כוכבים בארץ ישראל לחפור בה בורות שיחין ומערות, שנאמר השמים שמים לד' והארץ נתן לבני אדם. ורבי אלעזר אומר אף על פי שיש קניין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, שנאמר דגנך ולא דגן עובד כוכבים, אבל אין קניין לעובד כוכבים לחפור בו בורות שיחין ומערות, שנאמר לד' הארץ.

ובחידושי רבי חיים הלוי הלכות תרומות פרק א הלכה יא כתב, שהמתלוקת בין רבה לרבי אלעזר היא בזה, שלדעת רבה עובד כוכבים זוכה בגוף השדה שקונה אבל אינו זוכה בקדושת הארץ לא בגוף ולא בפירות. ורבי אלעזר סובר שאין חילוק בין הגוף לקדושה, ובגוף אינו זוכה לא בארץ ולא בקדושתה, אבל בפירות זוכה בין בממון ובין באיסור. ולכן לרבי אלעזר פטור ממעשר, כיון שזוכה בפירות לגמרי, אבל אם היה זוכה גם בקדושת הגוף היה הדין שאם נוכרי קנה שדה בארץ ישראל פקעה קדושת הארץ גם מהגוף, ואם היה ישראל חוזר וקונה היה נחשב לכיבוש יחיד ולא היה חייב במעשר.

ולפי זה יש לומר, שכל שפטור ממעשר מן התורה זוכה הגוי בפירות לגמרי, ושוב פטור גם מדרבנן. ומיושב קושיית בית הלוי, שגם אם מה שפטור ממעשרות

אינו מחמת חסרון קדושה, אלא מחמת שאין כל יושביה עליה, מכל מקום אין זה מונע מעובד כוכבים לזכות בפירות לגמרי, ולכן פוסר ממעשר כמו בסוריא.

5. זכיית עובד כוכבים בממון הבא מחמת איסור

ויש לעיין ממה שאמרו בגמרא בבכורות דף יא עמוד א, שישראל הקונה פירות מעובד כוכבים לפני גמר מלאכה חייב לעשר, אבל אינו חייב לתת המעשרות לכהן, משום שיכול לומר קא אתינא מכוח גברא דלא יכולים ליטול ממנו כלום. וכן פסק הרמב"ם בהלכות תרומות פרק א הלכה יא.

והשתא לפי דרכנו שהגוי לא זכה בקניין האיסור שיש בפירות, אם כן נאמר שגם לא זכה הגוי בדין הממון שבפירות, כמו שלא זכה בחלק האיסור שבפירות שקנה. וצריך לומר, שאף שאין גוי זוכה באיסור מכל מקום ממון הבא מכוח איסור זכה הגוי.

6. לרעת הירושלמי אין חילוק בין קניין הגוף לקניין הקדושה

והנה הרמב"ן בספר המצוות לא תעשה רכו כתב: ומצאתי בירושלמי בעניין המחלוקת שחלקו במוכר שדהו לנוכרי, דרבי מאיר סבר אין קניין לנוכרי בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר, ורבי שמעון סבר יש קניין. ופרשו שם טעמא דרבי מאיר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה, הקיש אחוזה לעבדים, מה עבדים אתם קונים מהם והם אינם קונים מכם, אף אחוזה אתם קונים מהם ואין הם קונים מכם. ואמר רבי אלעזר ברבי יהודה קומי רבי יוסא ודא מסייעא לרבי מאיר והארץ לא תמכר לצמיתות, לחלוטין. אמר לו כל גרמא אמר דהיא מסייעא לרבי שמעון, הא נמכרה חלוטה היא, עד כאן לשונם בחמישי של מסכת דמאי וברביעי של גיטין. והעניין הוה עצמו רמזו בגמרא שלנו ברביעי של גיטין, שחלקו שם, מהם אמרו אין קניין בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר שנאמר כי לי הארץ, ומהם אמרו אין קניין לנוכרי בארץ ישראל לחפור בו בורות שיחין ומערות, שנאמר כי לי הארץ. והנראה מדבריהם אלו, שהיא מניעה שלא נצמית הארץ ביד נוכרים ולא נעזבנה להם בממכר מוחלט. והעניין כי כאשר נצטוונו בגופותינו הנמכרים לנוכרים שאין להם קניין הגוף בנו, כמו שדרשו ואין הם קונים מכם, והוזהרנו מעבודת פרך שנאמר לא ירדנו בפרך לעיניך, ושנוציא אותם מידו ביובל, שנאמר ויצא ביובל הוא ובניו עמו, ופירש טעם כל זה כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, וכן הוזהרנו בנחלת הארץ, אחר צוותו חזרת הקרקעות ביובל, שציווה על הלוקח להחזירם, ציווה עוד על המוכר שלא תמכר הארץ לצמיתות, והוא למי שיחזיק בה ולא ינהוג דין יובל עמנו, הם הנוכרים. אבל נשמר שתהיה מכירתנו בה שתחזור

אלינו על כל פנים, ולא נניח אותה בידם לעולם, ונתן בה טעם כטעם הנזכר בגופות, לפי שהארץ שלו יתעלה, ואנחנו כולנו גרים ותושבים עמו, ולא יחפוץ להושיב בה אחרים זולתנו, רק בידינו תישאר ואלינו תחזור, עכ"ל הרמב"ן.

והנה מהירושלמי מתבאר שחולק על הבבלי, וסובר שאין חילוק בין הקניין בשדה שקונה גוף השדה לעניין שיוכל לקלקלו על ידי חפירות בורות, ובין קניין הקדושה, ולכן הוכיחו מקרא דלא תמכר לצמיתות שאין קניין להפקיע. והירושלמי דחי דאדרבה ראייה שיש קניין, שאיסור לא תמכר אינו אלא איסור, אבל אם מכר חל המכר, וממילא נפקע הקדושה. ופלא על רבי חיים הלוי ועל החזון איש הלכות שביעית סימן א (בתחילתו) שלא הזכירו לרמב"ן.

7. המפריש תרומה ומעשרות בזמן שאין חיובן מן התורה

והנה בדעת בית הלוי, הסובר שאם מה שפטור בזמן הזה מן התורה ממעשר הוא משום שחסר ביאת כולכם אין קניין עובד כוכבים פוטר את החיוב דרבנן, יש לומר שסובר שמה שחסר בביאת כולכם אינו אלא פטור בחיובו של האדם, אבל אם יפריש תרומה ומעשרות יחול עליהם קדושת תרומה ומעשרות. כמו שכתב שמי ששומר שביעית מקיים מצות התורה, כך מי שמפריש מעשר מקיים מצות התורה, וממילא חל על מה שהפריש דין תרומה ומעשרות. ואם כן אם עובד כוכבים קונה שדה מישראל - אינו קונה קדושה זו, וממילא נשארת השדה כמו שהיתה לפני המכירה, וחייב מדרבנן, ומן התורה אינו חייב, אבל אם יפריש יחול עליו תרומה ומעשרות ומן התורה אסור לזרים.

ומצינו כיוצא בזה בספר כפתור ופרח פרק ג [הביאו האור שמח בהלכות תרומות פרק ב הלכה א דיבור המתחיל אולם] וז"ל: כתב הראב"ד בספר כתוב שם פרק העור והרוטב, ואומר אני שאין חייבין מיתה אלא על תרומת דגן תירוש ויצהר ועל הטבל שלהן, אבל שאר מינים תרומה כו'. וחזן מזה אף אם נאמר שאין חייבין מן התורה, אם קרא עליהן שם יש עליהן קדושת תרומה מן התורה ומדמעת כשל תורה. ובמסכת ביכורים פרק ב גרסינן, שהתרומה והמעשר אוסרין את הגורן ויש להם שיעור ונוהגין בכל הפירות בפני הבית וכו', וכל מה ששנינו בהם דבר תורה ודוק ותשכח, עכ"ל.

אם כן גם בתרומה ומעשרות בזמן הזה נאמר כן, שאם הפרישו יש עליהן קדושת תרומה, וממילא גוי אינו קונה קדושה.

אכן בגמרא בכתובות דף כה עמוד א איתא, שבזמן הזה, שתרומה דרבנן, אין מעלין מתרומה ליוחסין. הרי שאיסור לאכול תרומה לזרים הוא מדרבנן. ושם מבואר

מחלוקת רב הונא בריה דרב יהושע ורבנן דבי רב אם חלה דרבנן, שנאמר בבואכם -
ביאת כולכם, ותרומה דאורייתא, עיין שם. הרי שגם אם לא בטלה קדושת הארץ,
מכל מקום אם חסר ביאת כולכם מותרות החלה והתרומה לזרים. הרי שלא חל
קדושת תרומה אם הפריש, ואם כן נמצא, שזכה הגוי בפירות ושוב אין בפירות
קדושה.

וצריך לומר שסובר בית הלוי, שכיוון שיש דברים שנוהגים בזמן הזה מן התורה,
כערלה וכלאי הכרם, שבהם לא נאמר ביאת כולכם, שוב אין הגוי זוכה בקדושת
הארץ והפירות, וממילא גם לגבי תרומה לא זכה הגוי שאין הקדושה נחלקת.